

Стаття надійшла до редакції 30.07.2018

Перевірено на плагіат 04.08.2018 р.

унікальність – 95.59 %

УДК 811.14'02:81'373

ОСОБЛИВОСТІ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ-ДЕНДРОНІМОМ

Лазер-Паньків Олесь Василівна, panlazer@ukr.net

канд. філол. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології

У статті викладено результати дослідження особливостей давньогрецьких фразеологічних одиниць із компонентом-дендронімом (видовою назвою дерева, назвою частини або плоду деревної рослини або їхніми дериватами). На основі лінгвокультурологічного та семантичного аналізу було здійснено характеристику їх внутрішньої форми. Це дало підстави стверджувати, що найбільший фразеотворчий потенціал у давньогрецькій мові має дендронім СМОКВА. Про те, наскільки широко вживаним у побуті еллінів було це дерево та його плоди, свідчить наявність у давньогрецькій мові окремих лексем на позначення певних його різновидів та частин. Досить чисельними є також ФО, які містять дендронім ДУБ, натомість дендроніми ЯБЛУНЯ, ОЛИВА, МИРТ, ЛАВР, ШОВКОВИЦЯ, СОСНА, МАСТИКОВЕ ДЕРЕВО, ТЕРЕН, ГРАНАТОВЕ ДЕРЕВО, КОРКОВЕ ДЕРЕВО та ГРУША вживаються значно рідше. Така кількісна асиметрія зумовлена особливостями їх використання елінами у повсякденному житті. Найбільшу групу становлять ФО, у яких вживається саме видова назва дерева (а не частини дерева чи плоду). Проведене дослідження внутрішньої форми давньогрецьких ФО із компонентом-дендронімом дозволило окреслити когнітивні механізми творення вторинного значення. 62 % ФО створені на основі метафоризації (за моделями “конкретне → абстрактне”, “рослина → людина”, “рослина → предмет”, “предмет → предмет”). Не менш чисельну групу становлять фразеологізми з компонентом-дендронімом, в основу яких покладено метафонімію – складний когнітивний механізм поєднання метафори та метонімії (тип “метонімія всередині метафори” є значно продуктивнішим, ніж тип “метафора всередині метонімії”). Найменш чисельними є ФО, основою творення яких є метонімія. Аналіз семантики давньогрецьких ФО із компонентом-дендронімом дозволив виокремити наступні види мотиваційної основи цих ФО: фізичні властивості дерев, їхніх частин та плодів, у тому числі пов’язані з досвідом

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Lazer-Pan'kiv O. [Lazer-Pan'kiv O.], panlazer@ukr.net

Peculiarities of Ancient Greek Proverbs with Dendronym Component [Osoblyvosti davn'ogrec'kyh frazeologizmiv iz komponentom-dendronimom] (in Ukrainian)

їх практичного використання; практика використання дерев, їхніх частин та плодів у різноманітних ритуалах, обрядах та звичаях; історична подія, у якій було задіяне певне дерево чи його частина; характеристики частин дерев та плодів, пов'язані з вживанням їх у їжу; згадка про дерева у міфах та переказах.

Ключові слова: давньогрецькі фразеологізми, дендронім, лінгвокультурологічний аналіз, семантичний аналіз, внутрішня форма, метафора, метафтонімія, метонімія, мотиваційна основа.

ОСОБЕННОСТИ ДРЕВНЕГРЕЧЕСКИХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ–ДЕНДРОНИМОМ

Лазер-Паньків Олесь Васильєвна, panlazer@ukr.net

канд. філол. наук, доц.

Киевский национальный университет

имени Тараса Шевченко,

Институт филологии

В статтє изложєны результати дослідження особливостей древнегрецьких фразеологічних єдиниць с компонентом-дендронимом (видовим названєм дерева, названєм частини или плода деревесного рослини или их дериватами). На основє их лінгвокультурологічного и семантичного аналізу була дана характеристика их внутрішньої форми. Это дозволило утверждати, что найбільшим фразеотворчим потенціалом в древнегрецькому мові є дендронім СМОКОВНИЦА. О том, наскільки широко використовувалося в быту еллінів это дерево и его плоди, свідєчує наявність в древнегрецькому мові окремих лексем для означення визначених его видів и частин. Достатньо численні також ФЕ, що містять дендронім ДУБ, в то час як дендроніми ЯБЛОНЯ, ОЛИВА, МИРТ, ЛАВР, ШЕЛКОВИЦА, СОСНА, МАСТИКОВОЄ ДЕРЕВО, ТЕРН, ГРАНАТОВОЄ ДЕРЕВО, ПРОБКОВОЄ ДЕРЕВО и ГРУША використовувати значительно рєже. Така кількісна асиметрія обумовлена особливостями их використання еллінами в повсякденній життї. Найбільшу групу складають ФЕ, в котрих використовується саме видовє названє дерева (а не частини дерева или плода). Проведене дослідження внутрішньої форми древнегрецьких ФЕ с компонентом-дендронимом дозволило визначити когнітивні механізми створення вторичного значення. 62 % ФЕ створені на основє метафоризації (по моделям “конкретне → абстрактне”, “рослина → людина”, “рослина → предмет”, “предмет → предмет”). Не менше численну групу складають фразеологізми с компонентом-дендронимом,

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньків О. В.], panlazer@ukr.net

Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронимом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом–дендронимом] (Українською / На укр. яз)

в основу которых положено метафтонимию – сложный когнитивный механизм сочетания метафоры и метонимии (тип "метонимия внутри метафоры" значительно более продуктивный, чем тип "метафора внутри метонимии»). Наименее многочисленными являются ФЕ, основой создания которых является метонимия. Анализ семантики древнегреческих ФЕ с компонентом-дэндронимом позволил выделить следующие виды мотивационной основы ФЕ: физические свойства деревьев, их частей и плодов, в том числе связанные с опытом их практического использования; практика использования деревьев, их частей и плодов в различных ритуалах, обрядах и обычаях; историческое событие, в котором было задействовано определенное дерево или его часть; характеристики частей деревьев и плодов, связанные с их употреблением в пищу; упоминание о деревьях в мифах и преданиях.

Ключевые слова: древнегреческие фразеологизмы, дэндроним, лингвокультурологический анализ, семантический анализ, внутренняя форма, метафора, метафтонимия, метонимия, мотивационная основа.

PECULIARITIES OF ANCIENT GREEK PROVERBS WITH DENDRONYM COMPONENT

Lazer-Pan'kiv O. V., panlazer@ukr.net

PhD., Associative Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Institute of Philology

The article represents the results of ancient Greek proverbs' with dendronym component peculiarities research (with tree species name, name of a part or a fruit of a tree and their derivatives). On the basis of their linguocultural and semantic analysis the characteristics of their inner form were described. On this ground an assertion was made that dendronym FIG TREE has the greatest potential for proverb forming in ancient Greek language. The existence of different lexemes in ancient Greek language for certain types and parts of this tree designation attests the wide extent of this tree and its parts usage in everyday life of Hellenes. The proverbs containing dendronym OAK are also quite numerous, while dendronyms APPLE TREE, OLIVE TREE, MYRTLE TREE, LAUREL, MULBERRY TREE, PINE TREE, MASTIK TREE, THORN TREE, POMEGRANATE TREE, CORK TREE and PEAR TREE are used much less often. Such quantitative asymmetry is caused by the peculiarities of their everyday usage by Hellenes. The largest group consists of FU, in which the specific name of the tree (and not part of the tree or fruit) is used. The study of inner form of ancient Greek FU with the dendronym component allowed to determine the cognitive mechanisms of the secondary meaning formation. 62 %

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© *Lazer-Pan'kiv O.* [*Lazer-Pan'kiv O.*], panlazer@ukr.net

Peculiarities of Ancient Greek Proverbs with Dendronym Component [Osoblyvosti davn'ogrec'kyh frazeologizmiv iz komponentom-dendronimom] (in Ukrainian)

FU are formed on the basis of metaphorization (on models “specific → abstract”, “plant → human”, “plant → object”, “object → object”). An equally large group consists of proverbs with a dendronym component, based on metaftonymy, a complex cognitive mechanism of metaphor and metonymy combination (the type “metonymy within metaphor” is much more productive than the type “metaphor within metonymy”). The least numerous are FU formed on the basis of metonymy. The analysis of semantics of ancient Greek FU with the dendronym component made it possible to distinguish the following types of FU motivational basis: the physical characteristics of trees, their parts and fruits, associated with the experience of their practical usage; the practice of using trees, their parts and fruits in various rituals and customs; a historical event in which a certain tree or its part was involved; characteristics of tree parts and fruits concerning their consumption as food; the mention of trees in myths and legends.

Key words: *ancient Greek phraseologisms, dendronym, linguoculturological analysis, semantic analysis, inner form, metaphor, metaphonymy, metonymy, motivational basis.*

Вступ. У руслі антропоцентричної парадигми сучасної лінгвістики особливо актуальними є дослідження фразеологічної системи мови, які, за Ж. В. Колоїз, “сприяють реконструюванню етнокогнітивних моделей національного мислення і знання, розв’язанню проблеми фонових знань комунікантів через виявлення паремійних аналогів й етнокультурних лакун, розкриттю найбільш важливих стереотипів масової свідомості й багатовікових векторів впливу на неї” [Колоїз 2014, 4]. “Саме фразеологічні фонди найкраще зберігають прототипні уявлення лінгвоспільнот” [Левченко 2007, 77]. Відтак, аналіз семантики ФО та когнітивних механізмів творення вторинного значення (дослідження концептуальної метафори та метонімії та опис конкретних механізмів вторинної номінації) є одним з пріоритетних та актуальних напрямків сучасної лінгвістики.

Рослинний світ, як зазначає Л. В. Пушко, “постає провідником між концептосферами ЛЮДИНА і ПРИРОДА” [Пушко 2007, 154]. Тому символічне значення рослин та особливості механізмів фразеотворення за їх участю у різних мовах є об’єктом постійного інтересу дослідників-мовознавців. Так, аналізу символів (у тому числі, і рослинних) загалом та, зокрема, у складі фразеології присвячують свої праці Ю. Ковалюк [Ковалюк 2014], О. Левченко [Левченко 2005, 2007, 2008], Д. Лісничий [Лісничий 2007], М. Моторіна [Моторіна 2012], О. Моторний [Моторний 2011],

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© *Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net*

Особенности давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

Л. Пушко [Пушко 2007, 2008], Л. Савченко [Савченко 2013], Дж. Трессідер [Трессідер 1999], Л. Усик [Усик 2017], Г. Філь [Філь 2014, 2015] та інші. Когнітивні механізми творення вторинного смислу у ФО, зокрема, метафора, метонімія та метафтонімія, аналізуються на матеріалі різних мов у працях Л. Звонської [Звонська 2014], О. Шарманової [Шарманова 2011], D. Geeraerts [Geeraerts 2002], А. Сингаївської та О. Мосейчук [Сингаївська 2010] та інших. Незважаючи на достатньо велику кількість досліджень, не існує жодної праці, у якій би на матеріалі давньогрецької мови здійснювався комплексний аналіз семантичних особливостей фразеологізмів із компонентом – назвою рослин (зокрема, дендронімів).

Оскільки “пізнати, хоча б частково, концептосферу індивіда чи певного соціального угруповання можна завдяки вивченню семантики мовних знаків того чи іншого народу в певний історичний період його розвитку” [Попова 2013, 200], а фразеологія розуміється багатьма дослідниками як “відбиток картин реальності, у якій містяться фрагменти культури, історії, етнографії, психології, світогляду, релігії, менталітету, відтворюється національний характер народу, це своєрідний зразок ретельного та пильного кодування його духовної культури” [Савченко 2013, 522], дослідження семантики давньогрецьких ФО із компонентом-дендронімом, а також когнітивних механізмів творення у них вторинного значення викликає особливий інтерес дослідників у галузі класичної філології і набуває неабиякої **актуальності**.

Об’єктом дослідження стали давньогрецькі фразеологічні одиниці із компонентом-дендронімом. До компонентів-дендронімів зараховувалися видові назви дерев, назви плодів та частин деревних рослин (гілки, листя, насіння), а також їхні деривати.

Предмет дослідження – семантичні особливості, а також когнітивні механізми творення вторинного значення у давньогрецьких пареміях із компонентом-дендронімом.

Метою дослідження було проаналізувати семантичні особливості давньогрецьких паремій із компонентом-дендронімом, визначити і описати когнітивні механізми творення вторинного значення та дати характеристику мотиваційної основи творення зазначених ФО.

Матеріалом дослідження стали фразеологічні одиниці давньогрецької мови із компонентом-дендронімом (76 од.), відібрані

методом суцільної вибірки з лексикографічних та пареміографічних джерел давньогрецької мови.

Виклад основного матеріалу. Для окреслення когнітивних механізмів творення вторинного значення необхідно, у першу чергу, звернутися до аналізу внутрішньої форми ФО, яка “є центром образу, що утворює мотиваційне підґрунтя ФО ... відіграє роль “посередника” між вторинними значеннями мовних одиниць і втіленим у знаках первинного найменування колективним досвідом народу” [Нагорна 2008, с. 5]. Отже, звернімося до лінгвокультурологічного та семантичного аналізу паремій із компонентом-дендронімом.

Серед проаналізованих ФО найбільшу групу становлять ФО з дендронімом **смоква** (26 од.). Про те, наскільки широко вживаним у побуті еллінів було це дерево та його плоди, свідчить наявність у давньогрецькій мові окремих лексем на позначення певних його різновидів та частин: *ὁ ἐρίνεός* “дика смоква”; *τὸ συκόν* “плід смокви”; *ἡ ἰσχάς* “сушена смоква”; *ἡ κράδη* “гілка смокви / смоква”; *τὸ θρίον* “фіговий листок”.

Метафоричне перенесення часто (7 од.) мотивоване фізичними характеристиками деревини смокви, яка була пориста та ні для чого не придатна, тому вживається у значенні “поганий, непридатний”: *Ἐγένετο καὶ Μάνδρωνι συκίνη ναῦς* “І в Мандрона був корабель зі смокви” – про незаслужені почесні; *ἡ συκίνη γνώμη* “смоквяна думка” та *σύκινος νοῦς* “мозок зі смокви” – про дурість; *συκίνη βακτηρία* “палка зі смокви”; *συκίνη ἐπικουρία* “допомога зі смокви”; *συκίνη μάχαира* “меч зі смокви”.

Традиційним для давніх еллінів було також використання свіжих та сушених плодів смокви у їжу в якості десерту. І, звичайно, була встановлена певна культура і порядок їхнього споживання, що відображено у вислові *Σῦκον μετ’ ἰχθύν, ὄσπρεον μετὰ κρέα* “Після риби – фіги, після м’яса – боби”, який вживається метафорично на позначення певного усталеного порядку, порушення якого не допускається у суспільстві.

Про те, що плоди смокви були традиційним вишуканим десертом у багатих будинках, свідчать вислови *Ἀκόλω τὰ χεῖλη, οὐ σύκω βῦσαι* “Шматочком хліба, а не смоквою, наповнювати вуста” (заклик до простого життя) та *Λαγῶ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες εἰς σῦκα* “Голодному зайцю і хлібці за смокву”.

У численних ФО відображено певні стереотипні уявлення, пов’язані

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© *Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net*

Особенности давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

із вирощуванням, збиранням та споживанням смокви; з них ми можемо також дізнатися про певні обставини повсякденного життя стародавніх еллінів. Плоди смокви, з одного боку, були дешевими, відтак у пареміях вони метафорично вживаються на позначення чогось дешевого, нічого не вартого чи навіть непотрібного: *ἀντ' ἰσχάδος* “за сушений інжир [смокву]”; *σύκα μερίζειν* “ділити смокву”; *πολλῶν θρίων ἀκηκόενα ψόφους* “почути звук багатьох фігових листків” (про марні погрози); *κραδοφάγος* “той, який їсть гілки смокви” (про бідних селюків).

Звернення до внутрішньої форми ФО часто допомагає зрозуміти вмотивованість її вторинного значення. Так, ФО *σῦκον αἰτεῖν* “шукати смокву” вживається у значенні “бути підлабузником”, що зумовлене особливостями вирощування та продажу плодів смокви: афінські торговці лестили землеробам, бажаючи забрати в них найперші плоди смокви, які використовувалися для здійснення віщувань.

Відомим є факт, що у класичний період розвитку Стародавньої Греції у Афінах було заборонено рвати плоди священних смокв та вивозити їх, а щодо тих, хто повідомляв судову владу про порушників закону, вживали лексеми *συκοφάντης* “сикофант” та *συκοπέδιλος* “зі смоквами на п'ятах”, які згодом використовуються на позначення наклепників: *Οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δῆμματος* <*φάρμακον*> “Немає <ліків> від укусу сикофанта”.

Основою вислову *Σύκα θέλεις* “Смокви хочеш” (про стурбованих близькими небезпеками людей) стала відома історія про сицилійського купця, який, сидючи на березі після кораблетрощі, внаслідок якої втратив увесь вантаж смокви, сказав до моря: “Знаю, чого ти хочеш: смокви хочеш”.

У паремії *Πολλοὶ θριοβόλοι, παῖροι δὲ μάντιες ἄνδρες* лексема із компонентом *θρίον* “листя смокви” згадується для створення паралелізму: “Багато викинутого листя смокви [та мало плодів, багато чоловіків], та мало віщунів” [Jones 1825, p. 593].

Традицію присвячувати плоди смокви Гермесу відображено у вислові *σῦκον ἐφ' Ἐρμῆ* “смокву Гермесу” (про щось доречне та бажане).

Лексема *ἡ κράδη* “гілка смокви” зустрічається у вислові *κράδης ῥαγείσης* “коли зламана гілка смокви”. Він вживається на позначення чиєїсь раптової появи, адже актори, які з'являлися у трагічних сценах у ролі богів та допомагали розв'язати складні ситуації, прикрашали пояси гілками.

Зовнішня схожість плодів смокви між собою стала основою

порівняльної конструкції у ФО *ὁμοιότερος σύκων* “більш схожий, ніж смоква”. Фізичні характеристики смокви імпліцитно присутні і у вислові *ἀνερίναστος εἶναι* “бути незрілим” (про нижніх та м’яких за характером людей або ж тих, хто не доводить до кінця жодної справи, за аналогією до *ἡ ἀνερίναστος σικῆ* “смоква, яка не дозріває” внаслідок каприфікації).

Досить чисельними (13 од.) є також фразеологізми, у яких вживається дендронім *δуб* (*ἡ δρῦς*). Як відомо, з дубом пов’язані численні давньогрецькі міфи, він використовувався у багатьох релігійних культурах та обрядах.

Міфічна або релігійно-ритуальна основа присутня (експліцитно чи імпліцитно) у 4 ФО з дендронімом *ἡ δρῦς* “дуб”. У вислові *δρῦς προσήγορος [πολύγλωσσος]* “віщий дуб” йдеться про дуб у Додоні, де віщуні-селли здійснювали пророцтва за шелестом листя та за звуком мідних посудин, по яких били дубовою гілкою. Основою творення ФО *μίασμα δρῦός* “ганьба дуба” стала історія зі жрицею, яку фіванці кинули в казан під час віщування в Додоні через її кохання до одного з державних представників (теорів). Традиція споживання у їжу жолудів під час свята на честь Зевса символізує досвідченість у вислові *Πολλῶν πανηγύρεων Διός βαλάνων ἔφαγεν* “З’їв жолуді з багатьох свят Зевса”.

Основою метафоричного використання дендроніма “дуб” у вислові *τὸ παρὰ δρυῖ [περὶ Δρῦν] σκότος* “темрява від дуба [біля Дуба]” щодо простих та лякливих людей стала історична подія у місті *ἡ Δρῦς* “Дуб”, де мілетці знищили мешканців Прієни; відтоді жінки Прієни присягаються темрявою дуба.

Однак у більшості ФО основою метафоричного використання лексеми *ἡ δρῦς* “дуб” стали, у першу чергу, ті характеристики, які були важливими для греків при використанні дуба у повсякденному житті. Відомо, що давні елліни, особливо найбідніші прошарки суспільства, досить тривалий час (ще до появи землеробства) вважали жолуді основною їжею [Вострецов 2017, 57]. Зміна культури харчування на краще (почали харчуватися хлібними злаками) відобразилася у ФО *ἄλις δρῦός* “досить дуба”, що вживається загалом на позначення зміни життя на краще. Процес збирання жолудів зазнає метафоричного переосмислення у ФО *ἀλλην δρῦν βαλανίζειν* “збирати жолуді з іншого дуба” – звертання до тих, хто бере в борг в одного й того самого.

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© *Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net*

Особенности давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

Фізичні характеристики дубової деревини стали основою метафоричної транспозиції у висловах *ἡ μαλακῆ δρυς* “трухлявий дуб” (про дуже старого чоловіка) та *Πολλαῖς πλῆγαῖς δρυς <στερὰ> δαμάζεται* “<Твердий> Дуб зрубується численними ударами” (про щось міцне або неможливе).

Практичний досвід використання дуба став основою ФО *γεράνδρουν μεταφτεύειν* “старий дуб пересаджувати” (про неможливу або марну роботу) та *Δρυὸς πεσοῦντος πᾶς ἀνὴρ ζυλεύεται* “Коли дуб впав, кожен його рубає” (про поведінку людей у суспільстві, коли хтось могутній зазнає невдачі чи поразки).

Певна опозиція між міфологічними уявленнями про дуб та його фізичними характеристиками, використовуюваного у повсякденному житті, відобразилося у вислові *Καὶ δρυς Μαινὰς ἐγένετο* “І дуб став менадою”.

Серед проаналізованих ФО було виокремлено 6 висловів, у яких лексема *ἡ δρυς* “дуб” та її деривати вживаються у поєднанні з лексемою *ἡ πέτρα* “скеля, камінь” у значенні “все що завгодно, все підряд” (особливо про порожні, безмістовні балачки, вигадки та нісенітници): *ἄλις δὲ δρυόχων* “досить дубових лісів”; *δρυὸς καὶ πέτρας λόγοι* “слова з дуба та каменю”; *δρυὸς καὶ πέτρα* “дуб і камінь”; *Ὁὐ νῦν ἔστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ’ ἀπὸ πέτρας ὀαρίζεσθαι* “Не слід зараз ані про дуб, ані про камінь бесідувати”; *οὐκ ἀπὸ δρυὸς οὐδ’ ἀπὸ πέτρας* “не від дуба і не від скелі”; *διὰ πέτρας καὶ διὰ δρυὸς ὄραν* “бачити скрізь дуб і камінь”.

Дендронім **яблуна** представлений у давньогрецькій фразеології лише назвою плоду. У трьох ФО з компонентом *τὸ μῆλον* “яблуко” або її дериватом, внутрішня форма мотивована міфологічними уявленнями про цей плід. Так, вживання ФО *βάλλειν μῆλοις* “кидати яблуками” у значенні “добиватися коханої людини” стає зрозумілим лише після звернення до міфу про Аталанту, яка усім претендентам на її руку пропонувала позмагатися у бігу, і вбивала тих, кого наздоганяла. Лише Гіпомену вдалося її перехитрити за допомогою Афродити, якадала юнакові золоті яблука: він кидав яблука під час бігу, і Аталанта, піднімаючи їх, відстала.

Основою ФО *μῆλα Ἐσπερίδων δωρῆσαι* “подарувати яблука Гесперид” (“догоджати з дуже великими витратами”) став міф про чарівні золоті яблука, які оберігали геспериди. Міфологічну основу має також вислів *τὸ τῆς Ἐριδος μῆλον* “яблуко Ериди” (про причину сварки, предмет суперечки),

пов'язаний із суперечкою олімпійських богинь через кинуте Еридою яблуко з написом “Найпрекрасніший”.

Тлумачення метафоричного значення прикметника *μήλιος*, 3 у ФО *μήλιος Ηρακλής* “яблучний Геракл” (про щось дешево, незначче) неможливе без лінгвокультурологічного коментування: в Афінах під час жертвоприношення Гераклу жертвний бик утік; тоді в яблуко встромили палички замість ніг і рогів так, щоб фігурка була схожа на бика, і завершили обряд жертвоприношення.

Серед ФО із компонентом-дендронімом було виокремлено 4 одиниці, у яких вживається дендронім **олива**. Основою метафоричного перенесення у них є традиція використання олив та їх частин (гілок) під час спортивних змагань. Так, у вислові *ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεσθαι* “виходити поза оливи” дендронім *ἡ ἐλαία* “олива” вживається на позначення певних меж, адже стадії, на яких відбувалися змагання з бігу, були обмежені оливковими деревами відтак вислів набуває значення “виходити за дозволені межі; говорити чи робити щось недоречне”.

Використання оливкових гілок чи оливкових вінків у якості винагороди під час спортивних змагань (що, за переказами, викликало неабиякий подив та захоплення представників інших етносів [Лазер-Паньків 2015, 271]) стало підставою для метафоричного використання дендроніма ОЛИВА у висловах *θαλλὸν προσείειν τινί* “махати перед кимось (оливковою) гілкою” (“спокушати”), *οὐ φύλιας ὁ ἀγών* “змагання не за дику оливу” (не заради слави чи перемоги, а за грошову або іншу винагороду), *περὶ τοῦ τῆς ἐλαίας στεφάνου* “за оливковий вінок”.

Символічне значення дендроніма **мирт** у давньогрецькій фразеологічній системі (4 од.) є неоднозначним. Його метафоричне значення пов'язане виключно з використанням мирта у повсякденному житті. Так, про неосвічених людей, які не могли гідно та правильно поводитися у суспільстві, говорили *ᾄδειν πρὸς μυρρίνην* “співати до миртової гілки”, адже той, хто не міг співати на бенкетах, брав гілку миртового дерева і співав до неї. Звичай вінчати голови правителів миртовими гілками відображено як у метафоричному використанні дієслова *μυρρινοῦν* “миртувати” (“надавати почесні”), так і у ФО *μυρρινῶν ἀρχῆς ἐπιθυμεῖν* “бажати влади над миртом” (“прагнути почесей”).

Підступність змови, яку готували Гармодій і Аристокітон проти

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net

Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

тирана Гіппарха, відображена у вислові *ἐν μύρτον κλαδί τὸ ζίφος κρατήσσειν* “у миртовій гілці меч тримати” (“готувати змову”), що має яскраву негативну конотацію.

Підступність та хитрість людини вербалізується також за допомогою дендроніма **лавр** у вислові *δαφνίνην φορεῖν βακτηρίαν* “нести лаврову патерицю” (метафоричне вживання дендроніма ЛАВР базується на відомостях про лікувальні властивості лавра як протиотрути). Фізичні властивості лавра (звук, який він видає під час спалення) покладено в основу компаративного вислову *μείζονα βοᾶν δάφνης χλωρᾶς καιομένης* “сильніше кричати, аніж спалений зелений лавр”. Використання лавра під час обряду віщування лягло в основу метафоричної номінації пророків: *τῶν ἀπὸ δάφνης* “із тих, що з лавру”.

Вживання дендроніма **шовковиця** (*ἡ συκάμινος*) та назви плоду (*τὸ μόνρον*) зумовлене метафоричним перенесенням фізичних властивостей шовковиці на поведінку людини у суспільстві (*Ἡ συκάμινος συκαμίνωφρόπτεται* “шовковиця шовковицею очищається”) або на характер людини (*πεπαιτερος μόνρον* “стиглиший за шовковицю” – про дуже м’якого або легковірного чоловіка).

Сосна для давніх еллінів був символом смерті, загибелі. Це було зумовлене, зокрема, спостереженнями за особливостями її росту: зрубана сосна не відростає і не дає нових паростків, до того ж усі рослини, які ростуть поряд із сосною, гинуть. Відображенням цього є використання сосни під час релігійних ритуалів (зокрема, сосна служила знаком Кібели – соснові дрова йшли на багаття для спалювання померлих, а корибанти (служителі Кібели) ходили з підвішеними на шиї сосновими шишками [Пилат 2006]). Таке символічне значення сосни відображене у ФО *πέυκης τρόπον* “як сосна” та *ἐκτρίβεσθαι δίκην πίτυος* “знищуватися, як сосна” на позначення повного знищення або смерті.

У корпусі проаналізованих ФО із компонентом-дендронімом було виявлено також один випадок використання лексеми *ἡ κορδύλλη* “шишка”: *κορδύλλης οὐκ ἄξιος* “не вартий шишки” (про нічого не вартих).

Серед рідковживаних у давньогрецькій фразеології дендронімів – **мастикове дерево** (*ἡ σχῖνος*). Смолу або палички з мастикового дерева елліни жували після трапези з гігієнічною метою для підтримання чистоти зубів. Відтак, надмірна увага до власної зовнішності та одягу вербалізується

через метафоричне використання лексеми *ἡ σχῖνος* “мастикове дерево / плід мастикowego дерева” та її дериватів: *σχινотρώκται* (Ind.) “ті, хто жує смолу мастикowego дерева” та *σχῖνον διατρώγειν* “гризти мастикове дерево”.

Фізичні характеристики **терену** (маленьке насіння та гострі колючки) стали основою метафоричної номінації у висловах *πάπτος ἀκάνθης* “насінина терену” (про щось дуже мале, незначне) та *βίος ἀκανθώδης* “життя, поросле терном” (про важке, суворе та сповнене негараздів життя).

Плоди **гранатового дерева** мають у давньогрецькій культурі позитивне, міфологічне за походженням, символічне значення: вони були символом подружнього життя, плодючості, достатку та любові. Це відображено у ФО *οὐδὲ ῥοιὰν γλυκεῖαν ἐκτῆς δεξιᾶς δέξαιτο ἄν* “навіть солодкого гранатового зерна не приймати з правниці” (від лихих людей не слід приймати навіть корисного та дуже цінного) та *ῥοιαὶ νομικαὶ* “весільні гранатові дерева” (про найкраще).

Серед висловів, у яких вживається назва частини певного виду дерев, слід згадати також ФО (2 од.) з лексемою *ὁ φελλός* “кора **коркового дерева**”: *κουφότερος φελλοῦ* “легший за корок” (про непостійну та легковажну людину) та *ὡς φελλός* “як корок” (про тих, хто може протистояти життєвим негараздам; за аналогією до коркової деревини, яка не тоне). Як видно, в основу метафоричної транспозиції в обох випадках покладено фізичні характеристики цієї кори.

Назва плоду **груші** зустрічається у єдиному вислові, де відбувається метафоричне перенесення фізичних характеристик стиглої груші на риси характеру людини: *ἀπίου πεπαίτερος* “м’якший за грушу”.

Отже, як показав аналіз семантичних особливостей давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом, найбільшу групу становлять паремії із компонентом – видовою назвою дерева (34 од.); серед них найбільший фразеотворчий потенціал має дендронім *ἡ δρῦς* “дуб” (та дериват *οἱ δρῦοχοι* “дубовий ліс”) (18 од.); значно меншою є частотність вживання видових назв інших дерев: три випадки вживання дендроніма *ἡ μωρρίνη / μύρτος* “мирт”, по два випадки вживання лексем *ἡ φυλίη / ἔλαϊα* “(дика) олива”, *ἡ δάφνη* “лавр”, *ἡ πεύκη / πίτυς* “сосна”, *ἡ σχῖνος* “мастикове дерево”, *ἡ ἀκανθα* “терен” та по одному випадку вживання *ἡ σκκάμινος* “шовковиця”, *ἡ ῥοιαὶ* “гранатове дерево”, *ὁ ἐρινεός* “дика смоква”.

Меншою мірою вживані лексеми на позначення плодів дерев (25 од.).

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net

Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

Серед них найбільше ФО із компонентом *τὸ σῶκον* “плід смокви” (15 од.); вживаються також лексеми *τὸ μῆλον* “яблуко” (4 од.), *ἡ βάλανος* “жолудь” (2 од.); лексеми *τὸ ἄπιον* “груша”, *τὸ μόνρον* “плід шовковиці”, *ἡ ροία* “гранат” та *ἡ κορδύλη* “шишка” вживаються лише по одному разу.

Найменшу групу становлять ФО, у яких фразеотворення відбувається за участю лексеми на позначення частини дерева (17 од.). Серед них найбільш чисельними є ФО із компонентом – назвою деревини (9 од.): *σύκινος*, 3 “смоквяний” (6 од.), *ὁ φελλός* “коркова кора” (2 од.) та *δάφνινος*, 3 “зроблений з лавра” (1 од.); по 3 ФО із лексемами на позначення гілок (*ἡ κράδη* “гілка смокви” та *ὁ θαλλός* “молода гілка”) та листя (*τὸ θρίον* “листя смокви”).

Здійснена характеристика внутрішньої форми давньогрецьких ФО із компонентом-дендронімом дозволяє окреслити когнітивні механізми творення зазначених ФО. Як стверджує С. Денисенко, “основою фразеологічного семіозису фразеологічної картини світу є метонімічне й метафоричне переосмислення” [Денисенко, с. 5]. Аналіз семантики давньогрецьких ФО із компонентом-дендронімом дозволяє виокремити групи ФО, в основу яких покладено метафору, метонімію та метафтонімію.

Метафора, як показують результати численних досліджень на матеріалі різних мов, є найбільш поширеним засобом творення вторинної номінації у фразеології. “Перенесення знака здійснюється за подібністю зорових, слухових, кольорових і подібних ознак, на основі найрізноманітніших вражень за внутрішнім зв’язком” [Звонська 2014, с. 160]. “Порівняння, а радше зіставлення двох об’єктів, є одним з етапів метафоротворення, який дає підґрунтя для подальших когнітивних операцій” [Левченко 2007, с. 49]. Саме за допомогою метафори мовець може позначити невідоме через добре відоме, абстрактне через конкретне тощо. Серед давньогрецьких ФО із компонентом-дендронімом 62 % створені на основі метафоризації. З усіх моделей метафоричного перенесення, які виокремлюються лінгвістами (див., зокрема, [Сингаївська 2010]), у давньогрецьких пареміях із компонентом-дендронімом використовуються наступні:

- конкретне → абстрактне (32 од.), напр.: *ἐν μύρτον κλαδί τὸ ζῖφος κρατήσεν* “у миртовій гілці меч тримати” (готувати змову); *βίος ἀκανθώδης* “життя, поросле тереном” (сповнене труднощів); *σῶκον αἰτεῖν* “шукати

смокву” (лестити, бути підлабузником) та ін.;

- рослина → людина (тут і далі під рослиною мається на увазі видова назва дерева, назва частини чи плоду дерева) (8 од.), напр.: *ἡ μαλακῆ δρῦς* “трухлявий дуб” (про старого чоловіка); *Πολλαῖς πληγαῖς δρῦς δαμάζεται* “Дуб зрубується численними ударами” та ін.

- рослина → предмет (6 од.), напр.: *μῆλα Ἑσπερίδων δωρῆσαι* “подарувати яблука Гесперид” (щось дуже цінне); *πάππος ἀκάνθης* “насінина терену” (щось дешево, незначне) та ін.

- предмет → предмет (1 од.): *μήλιος Ἡρακλῆς* “яблучний Геракл” (про щось незначне).

Не менш чисельну групу становлять фразеологізми з компонентом-дендронімом, в основу яких покладено складний когнітивний механізм поєднання метафори та метонімії, названий Л. Гусенсом **метафтонімія** (17 од.). Серед них було виокремлено наступні групи ФО за типом метафтонімії (за класифікацією Л. Гусенса [Шарманова 2011, с. 195-196]):

1) тип метонімія всередині метафори (14 од.). Метафорична номінація у 13 з них відбувається за моделлю “конкретне → абстрактне”, і лише в одному вислові – за моделлю “предмет → людина”. Спільною ознакою усіх ФО цієї групи є те, що в основі метафоричної номінації у них покладено метонімічне перенесення, зокрема, за моделями: позначення об’єкта дії замість дії (7 од.), суб’єкта дії замість дії (3 од.), дії замість суб’єкта (1 од.), місця дії замість дії (1 од.), цілого замість частини (1 од.), частини замість цілого (1 од.). Наприклад, в основі метафоричної номінації певних абстрактних меж дозволеного у вислові *ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεσθαι* “виходити поза оливи” лежить метонімічне вживання дендроніма *ἡ ἐλαία* “олива” на позначення обмеження місця змагання; метафоричне вживання ФО *θαλλὸν προσεῖν τινί* “махати перед кимось (оливковою) гілкою” (конкретна дія) у абстрактному значенні “спокушати” базується на метонімічному вживанні дендроніма *ὁ θαλλός* (знаряддя дії) на позначення самої дії (нагородження переможців оливковими гілками або вінками з цих гілок).

2) тип метафора всередині метонімії (3 од.), зокрема: *σύκτινος νοῦς* “мозок зі смокви”; *ἡ σκίνη γνώμη* “фігова [смоквяна] думка” (в обох висловах в основі метонімічного позначення розумових здібностей людини шляхом вказівки на її розум / думку лежить метафоричне використання

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© *Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net*

Особенности давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

прикметника *σύκινος*, з “смоквяний” у значенні “поганий”).

Найменш чисельними (2 од.) є ФО із компонентом-дендронімом, основою творення яких є **метонімія**, при якій відбувається перенесення “знака за суміжністю певних двох предметів (явищ), зокрема тих, що перебувають між собою у часовому і просторовому зв’язку, у причинно-наслідкових відношеннях, у різного роду зіставленнях за дотичністю” [Звонська 2014, с. 162], при цьому “одна сутність (джерело) забезпечує ментальний доступ до іншої концептуальної сутності (мети) у межах тієї самої концептуальної царини” [Нагорна 2008, с. 9]: *μίασμα δρύος* “таньба дуба”, у якому метонімічне перенесення відбувається за схемою “місце (де здійснили злочин) → атрибут місця (дерево, яке у цьому місці росте)”, та *Σῦκα θέλεις* “Смокви хочеш”, у якому використано модель метонімізації “дія → стан (емоційна реакція на цю дію)”.

Зважаючи на те, що “фразеологізми вербалізують інформацію особливо значущу для лінгвоспільноти” [Левченко 2007, с. 77], у процесі творення вторинного значення у ФО з компонентом-дендронімом мотиваційною основою виступали різні характеристики дерев, їхніх частин та плодів. Це пов’язано з тривалим досвідом використання дерев у різних галузях життя людини. “Рослинні слова-символи, – зазначає М. С. Моторіна, – є одними з найпоширеніших серед усього шару етносимволів мовної картини світу” [Моторіна 2012, с. 173] (дерево, наприклад, – “багатозначний прадавній символ, відомий практично всім народам світу” [Пилат 2006]). Отже, “практичне застосування рослин та обізнаність із їх властивостями, так чи так, ставали джерелом найменувань” [Усик 2017, с. 21]. Зокрема, аналіз семантики давньогрецьких ФО із компонентом-дендронімом дозволив виокремити наступні види **мотиваційної основи** ФО:

- фізичні властивості дерев, їхніх частин та плодів, в тому числі пов’язані з досвідом їх практичного використання (41 од.): *κουφότερος φελλοῦ* “легший за корок”, *πάππος ἀκάνθης* “насінина терену”, *συκίνη ἐπικουρία* “допомога зі смокви”, *ἐκτρίβεσθαι δίκην πίττος* “знищуватися, як сосна”, *σχῖνον διατρώγειν* “гризти мастикове дерево” (для підтримання гігієни рота), *δαφνίνην φορεῖν βακτηρίαν* “нести лаврову патерицю” (лавр використовувався як протиотрута) та інші;

- практика використання дерев, їхніх частин та плодів у

різноманітних ритуалах, обрядах та звичаях (14 од.): *κράδης ραγείσης* “коли зламана гілка смокви” (використовувалися у трагедіях), *μυρρινῶν ἀρχῆς ἐπιθυμεῖν* “бажати влади над миртом” (миртом вінчали правителів), *σῶκον ἐφ’ Ἐρμῆ* “смокву Гермесу” (смокву посвячували Гермесу під час релігійних обрядів) та інші;

- історична подія, у якій було задіяне певне дерево чи його частина (8 од.): *ἐν μύρτου κλαδί τὸ ζῆφος κρατήσειν* “у миртовій гілці меч тримати” (зують зі змовою, організованою Гармодієм і Аристокітоном проти тирана Гіппарха) та інші;

- характеристики частин дерев та плодів, пов’язані з вживанням їх у їжу (6 од.): *Ἀκόλω τὰ χεῖλη, οὐ σόκω βῶσαι* “Шматочком хліба, а не смоквою, наповнювати вуста” та інші;

- згадка про дерева у міфах та переказах (4 од.): *τὸ τῆς Ἐριδος μῆλον* “яблуко Ериди”, *Καὶ ὄρυς Μαινὰς ἐγένετο* “І дуб став менадою” та інші.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз давньогрецьких паремій із компонентом-дендронімом дає підстави зробити наступні висновки. Найбільший фразеотворчій потенціал у давньогрецькій мові мають дендроніми СМОКВА, ДУБ, МИРТ та ОЛИВА, що зумовлене особливостями їх практичного застосування давніми еллінами у повсякденному житті. Причому найбільшу групу становлять ФО, у яких вживається саме видова назва дерева (а не частини дерева чи плоду).

Серед когнітивних механізмів розвитку вторинного значення давньогрецьких ФО найбільш продуктивною є метафора (зокрема, за моделлю “конкретне → абстрактне”, яка використовується у 42 % усіх проаналізованих ФО), хоча досить численними є також випадки використання метафтонімії (22 %). Найменш регулярними є метонімічні моделі (лише 2 од.).

Мотиваційна основа ФО із компонентом-дендронімом досить розмаїта. На основі аналізу семантики зазначених ФО можна зробити висновок, що для давніх еллінів визначальними при творенні вторинного значення були фізичні властивості дерев, їхніх частин та плодів, у тому числі пов’язані із досвідом їхнього практичного використання (54 %), у той час як певні міфологічні уявлення про рослини досить рідко ставали мотивуючим фактором використання дендронімів у ФО (лише 0,05 % випадків).

Звичайно, проведений аналіз не вирішує усіх питань, пов’язаних із

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© *Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net*

Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

особливостями давньогрецької фразеологічної картини світу. Подальше дослідження лінгвокультурологічних, структурних та семантико-когнітивних особливостей давньогрецьких паремій дозволить виявити певні етноспецифічні риси давньогрецької фразеологічної системи, а також встановити релевантні для давньогрецької лінгвокультури образні уявлення про світ.

Література:

1. Вострецов, Ю. Е. «О забытом желуде.» *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики* 8 (82) (Тамбов, Грамота, 2017): 57-59.
2. Денисенко, С. Н. *Відображення фразеологічної картини світу в семантиці фразеологізмів*, доступ <http://www.stationline.org.ua/filologiya/31/1874-vidobrazhennya-frazeologichno%D1%97-kartini-svitu-v-semantici-frazeologizmiv.html>
3. Звонська, Л. Л. «Метафоричне фразеотворення у Новому Завіті.» *Міжнародний вісник. Культурологія. Філологія. Музикознавство* II (3)(2014): 159-165.
4. Ковалюк, Ю. В. «Фразеологізми з компонентом vegetable в національних картинах світу.» *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* 2 (2014): 117-120.
5. Колоїз Ж. В., Шарманова Н. М. *Українська пареміологія: Практикум*, за ред. Ж. В. Колоїз (Кривий Ріг, 2014), 77.
6. Левченко, О. П. «Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія.» (Львів, ЛРІДУ НАДУ, 2005), 263.
7. Левченко, О. П. «Символи у фразеологічних системах української та російської мов: лінгвокультурологічний аспект.» (Дис. д-ра філол. наук, Львів, 2007), 720.
8. Левченко, О. «Рослинна символіка у фразеологічних системах (лінгвокультурологічний аспект).» *Од слова путь верстаючи й до слова ...* (2008): 552-566.
9. Лісничий, Д. В. «Дендроніми у поетичних текстах першої половини ХХ століття (семантичний і функціональний аспекти).» Автореф. дис. канд. філол. наук, Київ, 2007.
10. Моторіна, М. С. «Етносимволи у складі українських фразеологізмів з компонентами-назвами рослин: семантичний аспект.» *Культура народів Причорномор'я* 248(2012): 173-175.
11. Моторний, О. А. «Компонент-назва рослини як складова фразеології верхньолужицької мови.» *Мова і культура* 14, т. 5(2011): 128-133.
12. Нагорна, О. О. «Етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів (на матеріалі британського варіанту англійської мови).» Автореф. дис. канд. філол. наук, Одеса, 2008.
13. Пилат, О. С. «Символ дерева в міфології народів світу.» *Науковий вісник НЛТУ України* 16.4(2006), доступі http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2006/16_4/124_Pylat_16_4.pdf
14. Попова, Н. М. «Моделювання національної концептосфери: семантичний аналіз та когнітивна інтерпретація.» *Проблеми семантики слова, речення та тексту* 31(2013): 197-207.
15. Пушко, Л. В. «Антропометричність фразеологізмів з фітоморфними номінаціями (на

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Lazer-Pan'kiv O. [Lazer-Pan'kiv O.], panlazer@ukr.net

Peculiarities of Ancient Greek Proverbs with Dendronym Component [Osoblyvosti давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом] (in Ukrainian)

матеріалі англійської і української мов).» *Вісник СумДУ*, Серія: *Філологія* 2(2007): 154-157.

16. Пушко Л. В. «Реалізація аксіологічної функції фразеологізмів з рослинними номінаціями на позначення інтелектуальної діяльності людини (на матеріалі англійської, української та російської мов).» *Вісник СумДУ*, Серія: *Філологія* 1(2008): 87-89.

17. Савченко, Л. В. *Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія* (Сімферополь, Доля, 2013), 600.

18. Сингаївська А. В., Мосейчук О. М. «Когнітивні механізми формування семантики однослівних ідіом.» *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* 51 (2010): 69-73.

19. Усик, Л. М. «Когнітивно-ономасіологічна реконструкція оцінного компонента у семантиці фітонімів (на матеріалі назв лікарських рослин у німецькій, англійській, російській та українській мовах).»(Дис. канд. філол. наук, Київ, 2017), 254.

20. Філь, Г. «Компоненти-дендроніми в структурі фразеологічних одиниць української мови як етнокультурні маркери мовної картини світу.» *Рідне слово в етнокультурному вимірі*(2014): 86-92.

21. Філь, Г.«Фразеологічні одиниці української мови з рослинними компонентами-символами: етнонаціональний аспект.» *Проблеми гуманітарних наук*, Серія: *Філологія* 36(2015): 116-126.

22. Шарманова, О. С. «Метафтонимия как концептуальное взаимодействие метафоры и метонимии.» *Вестник ИГЛУ*(2011): 194-200, доступ <https://cyberleninka.ru/article/n/metaftonimiya-kak-kontseptualnoe-vzaimodeystvie-metafory-i-metonimii>

23. Geeraerts, D.«The Interaction of Metaphor and Metonymy in Composite Expressions.» *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*, red. René Dirven & Ralf Pörings (Berlin, Mouton de Gruyter, 2002): 435-465, доступ <http://www.ling.arts.kuleuven.be/q1v1/PDFPublications/02Theinteraction.pdf>

Джерела ілюстративного матеріалу:

24. Вейсман, А. Д. *Греческо-русский словарь*(Москва, Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 1991), 1370.

25. Дворецкий, И. Х. *Древнегреческо-русский словарь*: в 2 т. (Москва, Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1958), 1904.

26. Лазер-Паньків, О. *ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ: Давньогрецькі прислів'я та приказки: словник-довідник* (Київ, ВПЦ “Київський університет”, 2015), 447.

27. Михельсон, М. И. *Русская мысль и речь. Свое и чужое. Опыт русской фразеологии: Сборник образных слов и иносказаний*, т. 1-2 (Санкт-Петербург, Тип. АН, 1896-1912), 2208.

28. Тресиддер, Дж. *Словарь символов*, пер. с англ. С. Палько (Москва, Гранд: ФАИР-Пресс, 1999), 443.

29. *Bestiaria Latina*, доступ <http://schoolhousewidgets.blogspot.com/2011/12/greek-proverbs-reference-page.html>.

30. *Corpus paroemiographorum graecorum*, t. I-II, ed. E. L. a Leutsch, F. G. Schneidewin (Gottingae, 1839-1851).

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net

Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-дендронимом] (Українською / На укр. яз)

31. *Index adagiorum Graecorum*, доступ <http://jvpoll.home.xs4all.nl/back/Web/erasmus.htm>

32. Jones, J. *The Tyro's Greek and English Lexicon: Or a Compendium in English of the Lexicons of Damm, Sturze, Schleusner, Schweighaeuser* (London, Longman, Hurst, Rees, Orme, Brown, and Green, 1825), 1482.

33. *Liste griechischer Phrasen*, доступ http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_griechischer_Phrasen.

References

1. Vostretsov, Yu. E. «O zabytom zhelude [About the forgotten acorn].» *Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i yuridicheskie nauki, kulturologiya i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki* 8 (82) (Tambov, Gramota, 2017): 57-59 (In Russ.).

2. Denysenko, S. N., *Vidobrazhennya frazeolohichnoyi kartyny svitu v semantysi frazeolohizmiv [Electronic resource, Reflection of the phraseological picture of the world in the semantics of phraseologisms]*, access mode <http://www.stationline.org.ua/filologiya/31/1874-vidobrazhennya-frazeologichno%D1%97-kartini-svitu-v-semantysi-frazeologizmiv.html> (In Ukr.).

3. Zvons'ka, L. L. «Metaforychne frazeotvorennya u Novomu Zaviti [Metaphorical phrases-forming in the New Testament].» *Mizhnarodnyy visnyk. Kul'turolohiya. Filolohiya. Muzykoznavstvo* II (3) (2014): 159-165 (In Ukr.).

4. Kovalyuk, Yu. V. «Frazeolohizmy z komponentom vegetable v natsional'nykh kartynakh svitu [Phraseologisms with vegetable component in national pictures of the world].» *Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka* 2 (2014): 117-120 (In Ukr.).

5. Koloyiz Zh. V., Sharmanova N. M. *Ukrayins'ka paremiolohiya : Praktykum [Ukrainian Paremyology: Workshop]*, za red. Zh. V. Koloyiz (Kryvyi Rih, 2014), 77 (In Ukr.).

6. Levchenko, O. P. *Frazeolohichna symbolika: linhvokul'turolohiichnyy aspekt [Phraseological symbolism: linguistic and cultural aspect]* (L'viv, LRIDU NADU, 2005), 263 (In Ukr.).

7. Levchenko, O. P. «Symvoly u frazeolohichnykh systemakh ukrayins'koyi ta rosiys'koyi mov: linhvokul'turolohiichnyy aspekt [Symbols of Ukrainian and Russian phraseological Systems: the Linguacultural Aspect].» (Dys. d-ra filol. nauk, L'viv, 2007), 720 (In Ukr.).

8. Levchenko, O. «Roslynnna symbolika u frazeolohichnykh systemakh (linhvokul'turolohiichnyy aspekt) [Plant symbolism in phraseological systems (linguocultural aspect)].» *Od slova put' verstayuchy y do slova ...* (2008): 552-566 (In Ukr.).

9. Lisnychy, D. V. «Dendronimy u poetychnykh tekstakh pershoyi polovyny XX stolittya (semantychnyy i funktsional'nyy aspekty) [Dendronyms in poetical texts of the first part of the 20th century (semantic and functional aspects)].» Avtoref. dys. kand. filol. nauk, Kyiv, 2007 (In Ukr.).

10. Motorina, M. S. «Etnosymvoly u skladi ukrayins'kykh frazeolohizmiv z

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© *Lazer-Pan'kiv O. [Lazer-Pan'kiv O.], panlazer@ukr.net*

Peculiarities of Ancient Greek Proverbs with Dendronym Component [Osoblyvosti davn'ogrec'kykh frazeologizmiv iz komponentom-dendronimom] (in Ukrainian)

komponentamy-nazvamy roslyn: semantychnyy aspekt [Ethnic Symbols in Ukrainian Phraseologisms with Plant Names Components: Semantic Aspect].» *Kul'tura narodov Prychernomor'ya* 248 (2012): 173-175 (In Ukr.).

11. Motorny, O. A. «Komponent-nazva roslyny yak skladova frazeolohiyyi verkhn'oluzhyts'koyi movy [Name of the plant as a component of the phraseology of the Upper-Lusan language].» *Mova i kul'tura* 14, t. 5 (2011): 128-133.

12. Nahorna, O. O. «Etnokul'turni osoblyvosti semantyky anhliys'kykh frazeolohizmiv (na materialy brytans'koho variantu anhliys'koyi movy) [Ethnocultural Features of English Phraseological Units' Semantics (A Study of British English)].» *Avtoref. dys. kand. filol. nauk, Odesa*, 2008 (In Ukr.).

13. Pylat, O. S. «Symvol dereva v mifolohiyyi narodiv svitu [Electronic resource, The symbol of the tree in the mythology of the peoples of the world].» *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy* 16.4 (2006), access mode http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2006/16_4/124_Pylat_16_4.pdf (In Ukr.).

14. Popova, N. M. «Modelyuvannya natsional'noyi kontseptosfery: semantychnyy analiz ta kohnityvna interpretatsiya [Modeling of the national conceptual sphere: semantic analysis and cognitive interpretation].» *Problemy semantyky slova, rechennya ta tekstu* 31 (2013): 197-207 (In Ukr.).

15. Pushko, L. V. «Antropometrychnist' frazeolohizmiv z fitomorfnymy nominatsiyamy (na materialy anhliys'koyi i ukraiyins'koyi mov) [Anthropometricity of phraseologisms with phytomorphic nominations (on the material of English and Ukrainian languages)].» *Visnyk SumDU, Seriya Filolohiya* 2 (2007): 154-157 (In Ukr.).

16. Pushko, L. V. «Realizatsiya aksiolohichnoyi funktsiyi frazeolohizmiv z roslynnymy nominatsiyamy na poznachennya intelektual'noyi diyal'nosti lyudyny (na materialy anhliys'koyi, ukraiyins'koyi ta rosiys'koyi mov) [Implementation of the axiological function of phraseologisms with vegetable nominations on the designation of human intellectual activity (on the material of English, Ukrainian and Russian languages)].» *Visnyk SumDU, Seriya Filolohiya* 1 (2008): 87-89 (In Ukr.).

17. Savchenko, L. V. *Fenomen etnokodiv dukhovnoyi kul'tury u frazeolohiyyi ukraiyins'koyi movy: etymolohichnyy ta etnolinhvistychnyy aspekty [The phenomenon of ethnocods of spiritual culture in the phraseology of the Ukrainian language: etymological and ethnolinguistic aspects]* (Simferopol', Dolya, 2013), 600 (In Ukr.).

18. Synhayivs'ka A. V., Moseychuk O. M. «Kohnityvni mekhanizmy formuvannya semantyky odnoslivnykh idiom [Cognitive mechanisms for the formation of one-word idioms semantics].» *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka* 51(2010): 69-73 (In Ukr.).

19. Usyk, L. M. «Kohnityvno-onomasiolohichna rekonstruktsiya otsinnoho komponenta u semantysi fitonimiv (na materialy nazv likars'kykh roslyn u nimets'kiy, anhliys'kiy, rosiys'kiy ta ukraiyins'kiy movakh) [Cognitive onomasiological reconstruction of evaluative component in the semantics of phytonyms (in medicinal plant names in the German, English, Russian and Ukrainian languages)].» *Dys. kand. filol. nauk, Kyiv*, 2017, 254 (In Ukr.).

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Лазер-Паньків О. В. [Лазер-Паньков О. В.], panlazer@ukr.net

Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-деїдронімом [Особенности древнегреческих фразеологизмов с компонентом-деїдронимом] (Українською / На укр. яз)

20. Fil', H. «Komponenty-dendronimy v strukturi frazeolohichnykh odynyts' ukrayyns'koyi movy yak etnokul'turni markery movnoyi kartyny svitu [Components-dendronyms in the structure of the phraseological units of the Ukrainian language as ethnocultural markers of the linguistic picture of the world].» *Ridne slovo v etnokul'turnomu vymiri* (2014): 86-92 (In Ukr.).

21. Fil', H. «Frazeolohichni odynytsi ukrayyns'koyi movy z roslynnymy komponentamy-symvolamy: etnonatsional'nyy aspekt [Phraseological units of the Ukrainian language with plant components symbols: ethno-national aspect].» *Problemy humanitarnykh nauk. Seriya Filolohiya* 36 (2015): 116-126 (In Ukr.).

22. Sharmanova, O. S. «Metafonimiya kak kontseptual'noe vzaimodeystviye metafory i metonimii [Electronic resource, Metaphony as a conceptual interaction of metaphors and metonymy].» *Vestnik IHLU* (2011): 194-200, access mode <https://cyberleninka.ru/article/n/metafonimiya-kak-kontseptualnoe-vzaimodeystviye-metafory-i-metonimii> (In Russ.).

23. Geeraerts, D. «The Interaction of Metaphor and Metonymy in Composite Expressions [Electronic resource].» *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*, red. René Dirven & Ralf Pörrings (Berlin, Mouton de Gruyter, 2002): 435-465, access mode <http://www.ling.arts.kuleuven.be/qlvl/PDFPublications/02Theinteraction.pdf>

24. Veysman, A. D. *Hrecheshko-russkiy slovar' [Greek-Russian dictionary]* (Moskva, Hreko-latinskiy kabinet Yu. A. Shychalina, 1991), 1370 (In Russ.).

25. Dvoreckij, I. H. *Drevnegrecheshko-russkiy slovar' [Ancient Greek-Russian vocabulary]*, v. 1-2 (Moskva, Gosudarstvennoe izdatel'stvo inostrannykh i nacional'nykh slovarej, 1958), 1904 (In Russ.).

26. Lazer-Pan'kiv, O. *ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ: Davn'ogrec'ki prysliv'ja ta prykazky: slovnyk-dovidnyk [ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ: Ancient Greek proverbs and sayings]* (Kyiv, VPC "Kyiv's'kyj universytet", 2015), 447 (In Ukr.).

27. Mihel'son, M. I. *Russkaja mysl' i rech'. Svoe i chuzhoe. Opyt russkoj frazeologii: Sbornik obraznykh slov i inoskazanij [Russian thought and speech]*, v. 1-2 (St. Petersburg, Tip. AN, 1896-1912), 2208 (In Russ.).

28. Tresydder, Dzh. *Slovar' symvolov [Dictionary of Symbols]* (Moskva, Hrand, FAYR-Press, 1999), 443 (In Russ.).

29. *Bestiaria Latina*, access mode: <http://schoolhousewidgets.blogspot.com/2011/12/greek-proverbs-reference-page.html>.

30. *Corpus paroemiographorum graecorum*, t. I-II, ed. E. L. a Leutsch, F. G. Schneidewin (Gottinae, 1839-1851).

31. *Index adagiorum Graecorum*, access mode <http://jvpoll.home.xs4all.nl/back/Web/erasmusa.htm>

32. Jones, J. *The Tyro's Greek and English Lexicon: Or a Compendium in English of the Lexicons of Damm, Sturze, Schleusner, Schweighaeuser* (London, Longman, Hurst, Rees, Orme, Brown, and Green, 1825), 1482.

33. *Liste griechischer Phrasen*, access mode http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_griechischer_Phrasen.